

STRUKTURA I KARAKTERISTIKE EDVARDIJANSKOG ROMANA

Rad će se baviti strukturom i karakteristikama edwardijanskog romana i to u periodu od 1900. do 1915. godine. Autori Edward Morgan Forster (1879–1970) i Josph Theodor Conrad (1857–1924) odabrani su kao predstavnici navedenog perioda budući da oba istražuju iste ili slične teme kao što su kolonizacija određenih mjesta od strane Evropljana i njene posljedice te potragu za moralnim vrijednostima. Kako ova dva autora imaju mnogo zajedničkih stvari, u pogledu svojih pisanja, uspoređena su njihova dela te je kroz iste prikazan određeni period.

Ključne riječi: Edward VII, Joseph Conrad, Edward Morgen Forster, stil, teme, likovi, konflikti i mesta radnji, sličnosti i razlike u delima.

UVOD

Kako bi kreirao fiktivan svijet u romanu koji bi se činio stvaran čitaocu autoru je potrebno pet osnovnih elemenata: sadržaj, likovi, zaplet, mjesto radnje i tema romana. Kroz ovih pet elemenata biće demonstrirano istraživanje o Forsterovim i Conradovim djelima. Obojica imaju zanimljiva mjesta odvijanja radnje kao i likove, a naročito je prepoznatljiv njihov stil pisanja. Jedan dio rada će se baviti njihovim stilom, temama i karakteristikama. Iako su obojica rođena u vrijeme viktorijanske književnosti, opisivali su njene nedostatke, te su prezirali konvencije, a naglašavali prirodu i slobodu. Na osnovu toga biće prikazano kako se ova dva autora razlikuju te koje su njihove sličnosti. Analizom nekoliko djela, citatima, činjenicama i brojnim primjerima rad će predstaviti strukturu i karakteristike edwardijanskog romana.

Cilj ovog istraživačkog rada je da pomogne budućim studentima i onima koji se zanimaju za ovu temu kao i da poboljšaju svoje znanje i proučavanje, a također i da predstavi donesene zaključke.

EDWARDIJANSKI ROMAN

Početak novog stoljeća sa smrću kraljice Viktorije 1901. godine donio je i novi period. Edward VII (1841 – 1910) je postao kralj Velike Britanije i Irske 1901. godine, te je vladao Britanskim carstvom od 1901. do 1914. godine, tako da se ovaj period naziva po njemu. Kao najstariji sin kraljice Viktorije i princa Alberta proglašen je princem od Walesa. Dok je kraljica bila udovica, Edward ju je predstavljao na javnim okupljanima. Bio je veoma zainteresiran za umjetnost i nauku. Tokom ove vladavine Britansko carstvo je bilo na svojem vrhuncu u pogledu bogatstva i luksuza. Djela ovog vremena reflektiraju komentare na socijalna stanja toga vremena.

Književnost dvadesetog stoljeća počinje sa nizom pokreta od kojih su neki i kontradiktorni jedni drugima, poput simbolizma, impresionizma, modernizma i tako dalje. Više ništa nije moglo biti kao prije, jer su ideje u umjetnosti brzo napredovale. Modernizam nije samo želio da prekine vezu sa prošlošću već je težio ka promjenama i inovacijama. Socijalne i estetičke promjene su već obilježile prolazak Viktorijanskog perioda. Smrt kraljice Viktorije i nasljedstvo Edwarda VII potvrdilo je dolazak blaže ere. Pjesnici toga vremena bili su: **Thomas Hardy, Alfred Noyes, William Butler Yeats i Rudyard Kipling**; dramaturzi: **James Barrie, John Galsworthy, George Bernard Shaw**, zatim romanopisci: **Thomas Hardy, Joseph Conrad, Ford Madox Ford, John Galsworthy, H. G. Wells, Rudyard Kipling, Henry James, Edward Morgen Forster** i mnogi drugi.

Mnogi autori edwardijanskog perioda su se koncentrirali na realistične i naturalističke konvencije devetnaestog stoljeća te su svoj zadatak u novom stoljeću shvatili kao didaktički. George Bernard Shaw je promijenio edwardijanski teatar u debatu principijelnim dnevnim brigama; moralnost oružja i rata, funkciju klasa i profesija, pitanje političkih organizacija, ispravnost porodice i braka te pitanje ženske emancipacije. John Galsworthy je istraživao pitanja konflikta između kapitalaca i radne snage u djelima *Sukob (Strife 1909)* i *Pravda (Justice 1910)*. Većina romanopisaca je istraživalo nedostatke Engleskog socijalnog života, tako na primjer Wells u romanu *Historija gospodina Polija (The History of Mr. Polly, 1910)* prikazuje frustracije niže i srednje klase; Galsworthy je opisivao destruktivnu posesivnost buržoazije u djelu *Saga o Forsajtovima (The Forsyte Saga, 1922)*, dok je Arnold Bennet u romanu *Priča dviju starica (The Old Wives' Tales, 1908)*, prikazao destruktivne efekte vremena na individue i zajednicu.

Edwardijanski romanopisci su vjerovali da će promjene u određenoj mjeri napredovati uz njihove romane. Pisци poput Thomasa Hardya i Rudyarda Kiplinga su željeli oživjeti tradicionalne forme poput balade, narativne poezije, fantazije i eseja kako bi sačuvali tradicionalne vrijednosti i percep-

cije. Sa druge strane Joseph Conrad je bio romantičar, koji je izlagao svoje mišljenje o svijetu te su njegovi likovi neshvaćeni od strane drugih.

Početak dvadeset i prvog stoljeća novela, jedna od najfleksibilnijih literarnih formi, ostaje moćan način na koji autor prezentira ljudsko iskustvo kako individualno tako i na društvenom nivou. U zemljama širom svijeta pisci koriste novele kako bi prikazali uvid u ljudska djelovanja, ideje i želje. Oni održavaju formu friškom tako što istražuju pitanja od vitalnog značaja za čitaoca, konstantno inovirajući formu i tehniku.

RAZLIKE ISMEĐU NEKIH PERIODA U KNJIŽEVNOSTI I NJIHOVE SLIČNOSTI

Ovo poglavlje ima za cilj da pokaže koji elementi su preuzeti iz ranijih perioda, a započinje sa romantizmom koji je nastao u kasnom osamnaestom stoljeću. Kao što i samo ime govori, romantizam se bavi sa jakim osjećajima, a karakteriziraju ga osobna priroda, istraživanjem prirodnog i natprirodnog kao i velika upotreba simbola. Pisci ovog doba su vjerovali u osjećaje, intuiciju, srčanost i slobodu. Teme koje su bile popularne su bliske modernoj književnosti a neke od njih su: individualna ili kolektivna odgovornost, politička sloboda, odnos čovjeka spram prirode, muško-ženski odnosi i mnoge druge.

Drugi važan period u engleskoj književnosti je viktorijanski period, koji je trajao gotovo cijelo devetnaesto stoljeće. Roman kao forma je postao veoma popularan. Pitanja koja su okupirala romanopisce bila su intelektualna, socijalna, vjerska, ekonomska, kao na primjer: pokreti radnih klasa, industrijske revolucije, politička i socijalna reforma ili rani feministički pokreti. U devetnaestom stoljeću pisci kao što su Honore de Balzac iz Francuske, Ivan Turgenev iz Rusije i Charles Dickens iz Engleske, dali su čitaocima mnoge opisne detalje mjesta zbiljanja romana. Kasnije će isto tako i Joseph Conrad u svojem romanu *Srce tame* detaljno opisivati sjedište u kojem je glavni lik bio zaposlen.

Dvadeseto stoljeće je puno različitih događaja, koji su pridonijeli stvaranju velikih romana, kao što su pobune protiv kolonijalizma i imperijalizma, svjetski ratovi, progres tehnologije i drugi različiti pokreti. Započelo je vrijeme eksperimenata u svim književnim žanrovima. Umjesto da se fokusiraju na priču i opise, autori romana su usredotočeni na tok svijesti jednog ili više likova u romanu. Ipak, neki autori su ostali vrijedni tradicionalnom modelu pisanja, dok su drugi stvarali neobična djela za čiju interpretaciju je bilo potrebno šire znanje iz različitih oblasti.

Svi ovi periodi imaju svoje karakteristike, dok sa druge strane možemo uočiti slične ili iste tehnike pisanja kao i iste teme. Ovo istraživanje dovelo je do

saznanja da je Joseph Conrad pisac koji je koristio tehniku toka svijesti u svojim djelima, koja će kasnije privlačiti puno veću pažnju. On prelazi sa jednog događaja na neki događaj iz prošlosti, pa se vraća u sadašnjost bez prethodne najave. Ovaj stil se može usporediti sa romanom Virginije Woolf *Gospođa Dallowey* (*Mrs. Dalloway, 1925*), gdje se glavni lik više puta vraća u svojim mislima u prošlost i sadašnjost. Dalje, u svojim romanima, Conrad koristi priču unutar priče; ona priča koju čitalac čita je ona koju lik Marlow priča tokom svog putovanja niz rijeku Kongo, te se može reći da je roman napisan u više dimenzija. Ovakav slučaj nalazimo i kod Emily Bronte u njenom romanu *Orkanski Visovi* (*Wuthering Heights, 1847*), u kojem premješta čitaoca na četiri različita mjesta.

Nije uvijek slučaj da u jednom književnom periodu imamo predstavnike koji se bave sa istim ili sličnim strukturama u pisanju romana. Najbolji primjer za to je modernizam u kojem se može pronaći svakakav stil pisanja, raznolike teme i mjesta zbivanja. Kako god, uspoređeni su i dva autora iz Edwardijanskog perioda koji iako su bili savremenici, puno su se razlikovali, a to su Joseph Conrad i Thomas Hardy. Može se reći da je prvi više romantičar dok je drugi klasičar. Simboli kod Conrada proizlaze iz prirode, drevnih elemenata zemlje, tame, svjetla i svih drugih boja, iz divljine, dok Hardy pokušava predstaviti značenje kroz svoje simbole promatrajući ljudsku prirodu. Ironija kod Hardyja je objektivnija, sistematičnija i dramatičnija dok je Conrad više psihološki i introspektivan.

JOSEPH CONRAD – STIL, TEME, LIKOVI, KONFLIKTI, MJESTA RADNJI I KARAKTERISTIKE

Conradovi romani su klasične avanturističke priče u kojima on koristi kompleksne narativne tehnike i stvari kao što su vraćanje unatrag prilikom pričanja priče, promjena lica koja pričaju i slično. On se zanima za ekstremne situacije koje testiraju ljude do njihovih krajnji granica, iako njegovi likovi ne prođu uvijek taj test. U potrazi za unutarnjom istinom on svoj unutarnji svijet prenosi u svoja djela tako da porijeklo, interesi, vlastiti porodični odnosi, prijatelji i neprijatelji, sve postaje materijal. Vlastita iskustva sa različitim mjestima širom svijeta postaju materijali za njegove romane. Godine 1890. dobio je posao kapetana na rijeci Congo, gdje je obolio od malarije, a to će postati izvor za roman *Srce tame* (*The Heart of darkness, 1902*).

Njegov stil je raznovrstan, u romanu *Tajni Agent* (*The Secret Agent, 1907*), koji govori o stvarnoj nesreći bombaškog napada na Greenwich opservatorij 1888. godine, veoma je ironičan, dok u romanu *Očima Zapada* (*Under the Western Eyes, 1911*) kritizira ruske revolucionare, koji su njegovu poljsku

porodicu protjerali i ugrozili. U romanu *Lord Jim* (1900) većinu radnje pratimo kroz glavnog lika Jima, ali značajni dijelovi dolaze i od drugih likova, koje je sakupio drugi narator Marlow u obliku pisama, razgovora, intervjua, a ponajviše u obliku priče koju predaje slušaocima. Na ovaj način priča teče od oralnog ka pisanom obliku. Conradova djela nije lako interpretirati, što je očito u dugim rečenicama, apstraktnom vokabularu, kompleksnošću pričanja i dubokom po-tragom za moralnim vrijednostima. Romantika niti veličanje seksualnosti nisu teme kojima Conrad pristupa, što nije pitanje viktorijske moralnosti budući da njegov suvremenik Thomas Hardy govori o tome. Raznoliki događaji i opi-si prirode čine Conradov stil veoma vizualnim i realističnim, te u njemu nema ništa šarmantno, jer je mračan i težak za razumijevanje. Priče su u prvom licu, u više romana javlja se lik Marlow kao narator, te često ide nazad i naprijed kroz vrijeme isto kao i likovi u romanima toka svijesti.

Ni teme romana nisu jednostavne, na prvi pogled se čine avanturističke, morske pričice, ali kada uđemo u srž one postaju ozbiljne, kompleksne i nepred-vidljive. Autor postavlja individualca da se suoči sa kompleksnošću modernog svijeta, kao na primjer evropski imperijalizam, politički anarhizam, političke revolucije ili tajni svijet špijuna. Roman *Lord Jim* govori o problemima po-put kukavičluka i moralnog iskupljenja lika Jima kao kapetana, koji napušta svoj brod i provodi život u sramoti pokušavajući vratiti samopouzdanje i svoj karakter. Licemjerstvo imperijalizma i ludilo kao posljedica glavne su teme ro-mana *Srce tame*; glavni lik u ovoj priči se suočava sa mučenjem, okrutnošću, i robovlasničkim odnosom Evropljana prema Afrikancima, koji takvo tretiranje nazivaju trgovinom sa takozvanim ciljem civilizacije domorodaca.

„Tama“ iz naslova romana, konstantno se reflektira u različitim termi-nima, tako da se tumači kao nepoznato (Afriku su Evropljani u to vrijeme često nazivali i „Tamni kontinent“), te koncept tamnog kao barbarskog kontri-ra svjetlom to jest civiliziranom. Tema koja povezuje sve Conradove romane jeste potraga za moralnim vrijednostima, tako da se u romanu *Šansa* (*Chance*, 1913) glavna junakinja Flora de Barral, nakon bankrota svoga oca bori se da pronađe sreću i dostojanstvo; u političkom romanu *Nostromo* (*Nostromo*, 1904) neki od likova su korumpirani i destruktivni dok su drugi hrabri. Priče *Srce tame* i *Na granici sjenke* (*The shadow Line*, 1917) dijele nekoliko tema i to: proces sazrijevanja koji uključuje gubitak mladalačkih iluzija, rekonstruk-cija identiteta protagonista i razvijanje moralnih ideja i naivan ili idealiziran pogled na svijet. Likovi u ovim pričama su osamljene figure, koje ne mogu postati prisni sa svojim ljudima, jer riskiraju gubitak autoriteta.

Heroji Conradovih romana su smješteni u momente izbora gdje moraju reagirati ne znajući da li će ostvariti cilj. Lako je uočljivo da su likovi roma-na uglavnom muški, što se vidi i iz naslova. U većini romana susrećemo istog pripovjedača, Marlowa, koji priča u prvom licu bilo da se radi o vlastitom ili

tuđem iskustvu, mada ne hronološki. On predstavlja obrazovanog Evropljani-
na koji plovi na različitim brodovima u raznim pravcima. Za ovaj lik ne može
se reći da je u potpunosti dobar ili loš tako da iako prezire razaranja, pohlepu,
kaos i mučenje, pa čak se i suosjeća sa domorodcima, on ne čini ništa da im
pomogne. U romanu *Lord Jim* također susrećemo lik Marlowa koji priča o pro-
tagonistu Jimu koji je motiviran fantazijama dokazivanja i plemenitosti. Kada
uoči opasnost potapanja broda, pridružuje se ostalima koji napuštaju brod, iako
će isti kasnije biti spašen i dovučen u luku. Ovaj lik odstupa od standarda i zbog
toga će cijeli život nositi teret, a sam roman podiže pitanje časnog ponašanja.
Za većinu Conradovih likova iskustvo povrijeđenosti obilježava pravi početak
njihovih putovanja. Njihov cilj je da urade neke konkretne radnje u svijetu, koje
će ostvariti njihov san. Conrad ispituje načine po kojima se pravila po kojima
živimo testiraju u momentima kriza, a sa tim otkriva ljudske mane.

Svi ovi likovi imaju kompleksne konflikte ljubavi i mržnje, dobrog i
zlobnog unutar sebe samih. Autor voli da testira ljudsku dušu u momentima
krize i u pravilima po kojim žive. Oni imaju neke konflikte u sebi samima,
tako oba lika (i Marlow i Kurtz) nailaze na konflikt između imidža civiliziranih
Evropljana i iskušenja da napuste moralna načela kada su van Evropskog
društva. Lik Lord Jim napušta vlastiti identitet u potrazi za anonimnošću.
Može se zaključiti da su najčešći konflikti jednog čovjeka sa drugim, jednog
čovjeka sa samim sobom, i općenito ljubavi i mržnje.

Mjesta radnji Conradovih romana su različiti i kreću se od mjesta koja je
posjetio za vrijeme svog života do izmišljenih mjesta poput Latino-Američke
zemlje Costaguane u romanu *Nostromo*. Tokom svojih putovanja Conrad je po-
sjetio Indoneziju, Filipine, Venezuelu, Zapadnu Indiju i Afriku, te su ova mjesta
postala materijali za njegove romane. Mjesta gdje se odvijaju priče junaka su ve-
oma važne, jer postaju dio tema i likova unutar romana. Priče se mogu podijeliti
na morske i one koje se odvijaju na zemljinoj površini. U morske priče mogu se
smjestiti: *Crnac sa broda „Narcis“* (*The Nigger of Narcissus*, 1897), gdje brod
plovi od Bombaja prema Londonu, Lord Jim, u kojem je mjesto radnje brod
Patna koji prevozi istočne hodočasnike i *Srce tame*, koja počinje na čamcu zva-
nom Nellie dok se čeka putovanje rijekom Temzom u Londonu, i gdje se glavni
lik prisjeća putovanja rijekom Congo u Africi, koja je ustvari primarno mjesto
odvijanja priče. Ostale priče su smještene na interesantnim mjestima koja imaju
jaku vezu s radnjama i likovima, pa je tako u roman *Očima Zapada* smješten u
Rusiji, *Olmajerova ludost* (*Almayer's Folly*, 1895) ima porijeklo u Maleziji dok
je *Tajni agent* baziran na stvarnoj nesreći u Greenwich opservatoriju.

Interesantno za Josepha Conrada je to da je smješten među britanske
pisce iako je rođen u Poljskoj a živio je između Ruskog i Austro-Mađarskog
carstva, što pokazuju i mjesta radnje njegovih romana. Engleski mu je bio
treći jezik, pa se ponekad čini da su njegova djela prevodi romana više nego

da su ustvari napisana na engleskom jeziku. Tipično za Conrada je da počne svoje romane opisom osobe ili mjesta, što je preuzeo od viktorijanskih pisaca, iako je opisivao mračne ljudske strane, koje su Viktorijanci odbijali vidjeti. Romani su pisani u poglavljima koja su povezana, ali se njihova dužina razlikuje od romana do romana. Prepoznatljiva je široka upotreba ironije i apsurdna, a najbolji primjer za to je samoubojstvo kapetana Barrierlya u romanu Lord Jim, koji slovi za primjer uspjeha u svemu, a ipak ne može da nastavi živjeti.

EDWARD MORGAN FORSTER - STIL, TEME, LIKOVI, KONFLIKTI, MJESTA RADNJI I KARAKTERISTIKE

Forster ima urban, intelektualan i ironičan stil, a život u njegovim romanima nije jednostavan, već je sastavljen od vječitih potraga za vrijednostima koje ustvari odražavaju njegovu vlastitu nesigurnost. Strukturu romana čini stalan proces u kojem se vrijednosti prezentiraju, iskušavaju, očuvavaju ili odbijaju. Teme ostaju neriješene i događaji ostaju čitaocima da ih interpretiraju na svoj način. Forsterovi romani testiraju Viktorijansko prikladno ponašanje, važnost kontroliranja osjećaja, instinkta i želja, te na taj način on istražuje živote svojih likova i njihove vrijednosti. Sadržaj je od velikog značaja isto kao i mjesto radnje, moralni i emotivni život likova, a karakteristično je da su zadnje scene samo jedan od niza događaja koji se iznenada završe. Ovaj autor je također proširio roman geografski (Indija, Italija) i sociološki (religijske, rasne i klasne podjele). Epitet „forsterski“ stoji za liberalno, nekonvencionalno, skeptično i moralno.

Čini se da je Forster dobro poznao ljudsku prirodu jer je prikazao vrijednosti kao i nedostatke svojih likova, tako da ih čitalac ne može voljeti niti mrziti. Njegovi likovi su često uhvaćeni između vlastitih želja ili u borbi sa sistemom, te ih većina ne uspijeva održati veze, mada ponekad dozvoli ljubav nekima od njih. Sama Forsterova teškoća u pronalasku dugoročne veze prikazana je i u njegovim djelima, a ta nepotpunost heteroseksualnih veza dijelom predstavlja njegovu vlastitu homoseksualnost.

Kako Forster vjeruje da mjesto oblikuje likove, on sučeljava dvije kulture – Italiju naspram Engleske i Indiju naspram Engleske. Nakon što stavi likove u određenu kulturu ili okolinu, slijedi potraga za vrijednostima, a jednu takvu istinsku vrijednost Forster je pronašao u ruralnom načinu života. Po njemu ljudi su u svijetu industrijske revolucije izgubili svoju individualnost i harmoniju sa prirodom. Život Engleza postao je urban i sistematičan što je u velikoj mjeri utjecalo na ljudske odnose, emocije i misli. Tokom Edwardiajnskog perioda javile su se velike migracije iz ruralnih u urbana područja, uglavnom jer se Engleska transformirala iz agrarne u industrijsku naciju. Forsterovi romani prikazuju stabilnost života na selu i kaotičan život u Londonu.

Jedna od glavnih tema Forsterovih romana je konvencionalni seksualni moral koji zabranjuje razvijanje unutarnjih zadovoljenja. Ovo se uglavnom odnosi na ženske likove koji su frustrirani ograničenjima koja se postavljaju u njihovim seksualnim odnosima. Konvencije društva pokušavaju sakriti strast, koja se mora kontrolirati i regulirati zavisno od klase, spola, a tijelo mora biti pokriveno i trebali bi ga se sramiti. Zato Forster naglašava važnost prirode i čovjeka; tek kada se ovo dvoje ujedini ne bi trebalo biti srama zbog strasti i tijela. Tako ne čudi što likove Liliu i Carolinu iz romana *Gdje anđeli ne hodaju* (*Where Angels Fear To Thread*, 1905), privlači primitivna energija lika Gine, kojem nedostaju kultura i civilizacija. Glavna tema romana *Hawardov kraj* (*Hawards End*, 1910) je povezanost između privatnog i javnog života, povezanost između individua, te govori o dvije porodice: Schlegelsi, koji predstavljaju intelektualce i idealizam i Wilcoyesi, koji predstavljaju Englesku praktičnost, komercijalizam i vanjski svijet poslovanja i politike. Ovo djelo prikazuje razliku između tradicije i kulture sa jedne strane i bogatstva sa druge. Dok je Hawardov kraj roman o dvije engleske porodice u sukobu oko vlasništva i pravih vrijednosti, drugi najpoznatiji roman *Put u Indiju* (*A Passage to India*, 1924) je kritika britanske vladavine nad Indijom. Britanci nisu prikazani kao tirani, ali ipak ne razumiju indijsku kulturu i vjeru. Oni su također uvjereni da su svi Indijci inferiorni i nesposobni za ulogu vođe.

Nije teško uočiti da su romani prepuni konflikata poput onih između dvije kulture ili između čovjeka i prirode. U romanu *Soba sa pogledom* (*A Room with the View*, 1908) uočavamo konflikt između socijalnih konvencija i strasti; Lucyna veza sa Georgom je po socijalnim standardima neprihvatljiva, dok je to ujedno i jedina veza koja je usređuje. Njena veza sa Cecilom je konvencionalna, ali udaja za njega slomit će Lucyn duh. U romanu *Gdje anđeli ne hodaju* nailazimo na konflikt između engleske srednje klase, koja je prikazana kao bezosjećajna i sa suženim pogledima na život i talijanskim toplim, liberalnim i prirodnim pogledom na život.

Mjesta odvijanja romana su mediteranske zemlje kako bi se njihovi likovi mogli uspoređivati sa Englezima, koji se boje pokazati svoje osjećaje. U ovo vrijeme bilo je uobičajeno za Britance da prave izlete u Italiju, što je poteklo od ideje približavanja renesansi i romanskoj umjetnosti. Turisti su se uvijek držali skupa prezirući Talijane, te su puno kritizirali stare crkve i muzeje. Sa velikom dozom humora i nježnosti Forster kritizira takvo ponašanje britanskih putnika. Roman *Soba sa pogledom* bazirana je na materijalima sa produženih izleta u Italiji.

Značajno je kako Forster započinje svoje romane; to nisu opisi likova već mjesta ili dijalogom. Naslovi romana su pažljivo birani, te se vidi široka upotreba simbola, ironije i apsurdna; u romanu *Gdje anđeli ne hodaju* glavni lik umire u četvrtom poglavlju. Zanimljive su svakako i metafore od kojih bih izdvojila onu kada likovi Ronny i Adela u romanu *Put u Indiju* promatraju ze-

nu pticu i pokušavaju je identificirati ali ne mogu, što simbolizira Indiju. To je zemlja koja se ne može kategorizirati, a kategorizacija je tipičan zapadnjački način razumijevanja.

SLIČNOSTI I RAZLIKE U CONRADOVIM I FORSTEROVIM DJELIMA

Roman *Srce tame* Josepha Conrada i roman *Put u Indiju* E. M. Forstera su dva primjera u književnosti koja govore o britanskoj vladavini, te istražuju britanski stav i ponašanje na egzotičnim mjestima. Osim očite razlike između dužine i forme, ova dva romana su napisana u različitim periodima stvaranja ova dva autora. Prvi roman je objavljen 1902. godine, nakon šesnaest godina od početka pisanja, te je Conrad nastavio pisati do 1924. godine kada je E. M. Forster završio svoj šesti i zadnji roman *Put u Indiju*.

Oba autora su različitog porijekla, a njihova fikcija prikazuje različita iskustva. Joseph Conrad je rođen 1857. kao jedino dijete poljskih imigranata. Kada su mu oba roditelja umrla, odselio je u Poljsku kod strica da bi napustio dom sa šesnaest godina i pridružio se posadi francuskog broda u Marseillesu 1874. Nakon dvadeset godina na moru Conrad se usidrio u Englesku 1894. godine i posvetio se pisanju. E. M. Forster je rođen u Engleskoj 1879., kao jedinac, kojem je otac umro kada je imao samo godinu dana, te ga je podigla samohrana majka. Obrazovao se u Engleskoj javnoj školi i na koledžu u Cambridgeu. Putovalao je Indijom te je njegov roman *Put u Indiju* dobio svoju srž iz ovih putovanja.

Pored ovih kontrasta postoje i neke zajedničke odlike poput tema britanske vladavine, te oba spomenuta djela realistično prikazuju historijska stanja u određenom vremenu i tretiranje domorodaca od strane Evropljana. Oba autora duboko istražuju umove svojih likova. Upotreba simbola je još jedna odlika koja povezuje ova dva autora, iako ih koriste u različite svrhe. Kod Forstera priroda simbolizira emocije, dok kod Conrada propadanje džungle predstavlja duhovno preispitivanje, a rijeka Congo je ključ za Afriku Evropljanima.

Što se tiče različitosti u djelima zapažena je upotreba različitog vokabulara, tako da Forster koristi vješte dijaloge i odabrane riječi, dok je Conrad sklon negativnom, tamnom i usamljenom, što se vidi i u njegovim likovima, koji su uglavnom muški i dožive nesretan kraj, za razliku od Forsterovih, koji su uglavnom ženski likovi, a završeci su uglavnom sretni. Forsterovi romani su pisani u trećem licu, a Conradovi u prvom licu.

Koje god bile sličnosti i razlike ovih autora i njihovih djela ostavili su trag u engleskoj književnosti, posebno u Edwardijanskom romanu, jer su uvršteni među značajne autore, koji se proučavaju i nalaze se na popisu lektira

studenata anglistike, a njihovu veličinu dokazuju prevodi skoro svih dijela na veliki broj jezika kao i ekranizacija većeg broja romana.

ZALJUČAK

Da bi se prikazale sličnosti i razlike, između određenih perioda i autora, trebalo je pregledati ranije periode kao i one koji su nastali poslije, a zatim uočiti koji su novi i stari elementi i tehnike pisanja. Svi književni periodi imaju svoje karakteristike i strukture romana koje nisu jedinstvene, tako da se elementi i karakteristike iz jednog perioda mogu pronaći u nekom drugom periodu, što se naročito vidi u dvadesetom stoljeću. Teme romana su općenito nastajale iz iskustava autora, događaja koji su se događali u to vrijeme, požuda, emocija ili nečeg određenog za neki period. Naravno, postoje bezvremenske teme kao što su ljubav, odrastanje ili pobuna.

Ono što razlikuje romane su tehnike pisanja, tako da imamo duge opise stvari i osoba u viktorijanskom periodu, liberalniji i otvoreniji stil u dvadesetom stoljeću, kao i eksperimentiranje sa različitim stilovima i tehnikama što je proizvelo kompleksno pričanje zvano tok svijesti gdje čitalac može ući u misli lika, a najbolji primjer za to je roman *Uliks* (*Ulysses*, 1922) Jamesa Joycea.

Uz pomoć analize rada dva autora Josepha Conrada i E. M. Forstera predstavljene su tehnike pisanja određenog vremena, te je rad pokazao da prvi autor više voli pripovjedački stil, tako da čitaoci mogu doživjeti priču iz jedne perspektive, dok drugi autor piše romane u trećem licu. Oba autora vole realistične događaje koji se mogu desiti svakome i bilo kada, tako da njihove teme jesu potraga za moralnim vrijednostima, imperijalizam, povezanost među ljudima ili povezanost čovjeka i prirode. Također autori dijele obilnu upotrebu apsurdna i ironije kod likova ili događaja, koje iznenade ili razočaraju čitaoce.

Sigurno je da i danas ova dva autora imaju široku publiku, jer se svako može poistovjetiti sa nekim od likova u romanima, a posebno jer se svaki čovjek preispituje oko pitanja dobrog i lošeg, a ta se pitanja nalaze u svim romanima ova dva velika pisca.

Citirana literatura

- Dannie R. Shwartz, *The Transformation of the English Novel 1830-1930* (Studies in Hardy, Conrad, Joyce, Lawrence, Forster, Woolf) 2nd ed., Macmillian Press LTD, 1995.
- Omer Hažiselimović, Mirko Jurak, Svetozar Koljević, Veselin Kostić, Ivanka Kovačević, Marija Šerbedžija, Ivo Šoljan, *Engleska Književnost knjiga 3*, IP „Svjetlost“ D.D., Sarajevo, 1991.

- G.C. Thornley and Gwyneth Roberts, *An Outline of English Literature*, Longman Group LTD, 1999.
- Harry Blamires, *A short History of English Literature*, Routledge, London and New York, 1994.
- Marth Stephen, *English Literature, A Student Guide*, 2nd ed., 2001.
- The New Encyclopedia Britannica volume 18, Mocrepeadia, 15th ed., The University of Chicago, 1994.
- Robert Bernard, *A Short History of English Literature 2nd ed.*, Blackwell Oxford UK and Cambridge USA, 1994.
- Ronald Carter and John McRea, *The Routledge History of Literature in English, Britain and Ireland, 2nd ed.*, Routledge. London, 2002.
- The World Book Encyclopedia E, Chicago, 1994.
- The World Book Encyclopedia L, Volume 12, Chicago, 1994.

Jasmina Piralić

STRUCTURE AND CHARACTERISTICS OF EDWARDIAN NOVEL

Summary

This paper deals with the structure and the construction of Edwardian novel. After a short introduction into this novel and its development, it will describe differences and similarities of Edwardian novel with Victorian novel, on the one hand, and Modern Fiction novel, on the other. It discusses the works of Edward Morgan Forster and Joseph Theodore Conrad which are chosen as representatives of this period as they both explore the same or similar topics such as colonisation of certain places by Europeans, its consequences and search for moral values. These two authors have many things in common in terms of their writing, hence the author was able to compare their works and use them to present a certain period. The goal of this research is to help students and others who are interested in this topic to improve their knowledge and studies

Key words: Edward VII, Joseph Conrad, Edward Morgen Forster, style, theme, characters, conflict, plot, similarity and difference in literary works

